

BAKA L. PATRIK

„Halld üvöltésem!”

Castamere-i esők

*Zolczer Péternek,
barátsággal és nagyrabecsüléssel*

And who are you, the proud lord said,
that I must bow so low?
Only a cat of a different coat,
that's all the truth I know.
In a coat of gold or a coat of red,
a lion still has claws,
And mine are long and sharp, my lord,
as long and sharp as yours.
And so he spoke, and so he spoke,
that lord of Castamere,
But now the rains weep o'er his hall,
with no one there to hear.
Yes now the rains weep o' er his hall,
and not a soul to hear.

Mondd, ki vagy, így szólt az úr,
Hogy meghajtsam fejem.
Macska, csak más bundában,óh,
Nem több, úgy hiszem.
Aranybunda vagy vérvörös,
Csak oroszlán karom;
Az enyém oly éles épp,
Már rég próbálgatom.
És így papolt és így papol
a castemere-i úr,
Termében most eső dobol,
S a szél pernyét sodor.
Termében most eső dobol,
S a szél árván pernyét sodor.

George R. R. Martin

Pétersz Tamás fordítása

Vitát nyitni arról, hogy valójában ki is a *Castamere-i esők* szerzője – egyesek szerint minden bizonnyal –, vagy meddő vállalkozás volna, vagy igencsak messzire vezetne. Nemes egyszerűséggel persze ennyivel is letudhatnánk a kérdést: George R. R. Martin. Megeshet azonban, hogy mindez nem is ilyen egyértelmű... de erről majd később. Az, hogy a költemény hol és milyen kontextusban – az eseménykort alátámasztó (esetleg előrejelző) támpilléerként, avagy épp ellenkezőleg, annak megtörése okán – jelent meg, már annál inkább kezelhető tényként. Elemzésünk szempontjából a legérdekesebb jól lehet az lesz, ahogy az egyes szituációk más és más értelmet csöptetnek a sorok közé, vagy legalábbis több értelmezési lehetőséget kínálnak, mindannak fényében persze, hogy a textus már csak önmagában, szöveggörnyezetéből kiszakítva sem egysíkú. Ezen túlmenően *A tűz és jég dala* ciklus szövegalapú keretein túlnőve kétségkívül foglalkoznunk kell – vagy lehet – a kötetek történetére épülő tv-sorozat adta újabb értelmezésekkel, sőt, ha még tovább megyünk, úgy a rajongók alkotta zenei gyöngyszemek némelyike is méltán említést érdemel. Mondom ezt már csak azért is, mert ennek a munkának, pontosabban a textus alapjául szolgáló diskurzusnak éppúgy

1 https://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=2I7wzOaODYQ

2 Pl. George R. R. MARTIN, *Kardok vihára*, ford. Pétersz Tamás, Alexandra, Budapest, 2009.

egy ilyen feldolgozás szolgáltatott kiindulási pontot. Amennyiben tehát a kedves olvasó hozzám hasonlóan kedveli az interart kalandozásokat, mindenképp ajánlom figyelmébe Karliene Reynolds feldolgozását¹, mely kitűnő aláfestése lehet e gondolatfolyam végigfutásának – vagy épp végigűzésének – is.

Azok számára, akik olvasták Martin regénysorozatát, igencsak megmosolyogtató lehetett a *Trónok harca* harmadik évadának kilencedik epizódja nyomán fogant döbbenet, amely végigsöpört a világ(hál)ón. Az ugyancsak *Castamere-i esők* címen futó részben kibontakozó események szinte már a szerző ellen tüzelték a hangulatot, lévén a rajongók táborának tisztos része azon méltatlankodott, hogy Martin milyen kegyetlenül bánik (el) a leginkább szeretetreméltó (fő)szereplőkkel... mindezt persze úgy, hogy a harmadik évad alapjául szolgáló kötet már az ezredfordulón megjelent! Tehát nem elég, hogy korábban a kvázi főhősnek titulált Ned Stark, de most gyors egymásutánban annak hitvese, Catelyn és elsőszülöttje, a sárőr Robb, Észak Királya is. Westeros világa egyszóval nem leányálom, ezt immár sokadszor megtapasztalhattuk... de többek közt épp ezért is más, épp ezért is szárnyal oly magasan, s ezért érdemelte ki a fedőlapon szereplő sort: „A fantasy műfajának Tolkien óta egyik legnagyobb teljesítménye.”² Mindez jelen esetben azonban csak felvezetés, az emlegetett epizód ugyanis nem hiába kapta a címét. A Vörös Nász terrorjának nyitánya ugyanis nem más, mint a már korábban is – a textusban és a sorozatban egyaránt – meg-megjelenő ének, Lord Tywin diadaláról.

A *Castamere-i esők* ilyenformán szöveg a szövegben. Ezért is olyan bonyolult eldönteni – mint azt már első gondolatommal is megjegyeztem –, hogy ki is a tulajdonképpeni szerzője. A beidézett, eredeti textus alján persze ott szerepel A tűz és jég dala ciklus írójának neve, mégis, amennyiben flexibilisen viszonyulunk az irodalom berkein belül életre hívott univerzumokhoz, az azokon belül lezajló eseményekhez és a megismert karakterekhez, elméletben – gyakorlatban persze semmiképp, ez viszont nem is gond, az irodalom és a filozófia egyébként sem gyakorlati diszciplínák; nem hasítunk velük követ, nem gyorsítunk velük részecskét, egyszerűen csak gyönyörködtetjük magunkat bennük, gondolkodni és elgondolkodni tanulunk általuk – bátran azt mondhatjuk, hogy nem ismerjük a *Castamere-i esők* szerzőjét. Mint ahogy azt már első bekezdésemben is elejtettem, meg tudjuk nevezni, hogy hol, mikor és milyen kontextusban hangzott el az ének, sőt azt is, hogy az általunk ismert eseményekkor kik adták elő, az eredeti dalnok személye azonban homályba burkolódik. S talán ez jól is van így. A szerző ugyanis – legyen fiktív vagy valós – csak egy szűrő. Ami marad, az a mű. A mű pedig már nem a szerzőé, hanem a mindenkori olvasó öröksége, aki önmagát találja meg benne. Egy érzésben, egy helyzetben, egy világban, nem fontos, de mindenképp önmagát. S az, hogy ezeket a sorokat egy westerosi vagy épp egy európai jegyezte-e le, az a fentiek fényében már nem is számít igazán.

Martin gigantikus eposzában nem csak egyszerűen eseménysorozat vonultat fel, sorsokat kreál és ötvöz, de világot is teremt, mely bár sokszor „sötét, és tele van iszonyattal” (892.)³, ritkán látott, éles kerekkel rendelkezik. *A tűz és jég dala* talán legjobb példája annak, miként teremthet egy szerző új univerzumot. Ezt persze jelentős mértékben elősegítik az impozáns szövegterek (mind ez idáig öt kötet jelent meg a tervezett hétből – magyar nyelven is –, szerény becslésem szerint pedig úgy a harmadikban, tehát a *Kardok viharának* spektrumában eshetett meg, hogy az eposz túllépte a Biblia kereteit!), de ami még ezeknél is fontosabb, azok a szereplők folyamatos reflexiói a teremtett világ történelmének bizonyos szegmenseire. A karakterek olykor oldalakon át emlékeznek, folytatnak diskurzusokat a közelebbi és távolabbi múlt egyes eseményeiről, máskor egy-egy félmondatot vonatkoztatnak csak vissza. A világ történelme tehát annak jelene mellett bontakozik ki előttünk, hisz a karakterek számtalanszor vonnak párhuzamot múlt és jelen, holtak és élők (jellemes és történelmi) közé, tovább és tovább szilárdítva az ok-okozatiság megingathatatlan tetsző fellegvárát. Az utalások főként a Targaryen-házból származó királyok regnálásának időszakán belül mozognak – cirka háromszáz év –, ez persze nem túl meglepő, ha tudjuk, hogy Westeros lényegében új időszámításba kezdett az első Targaryen uralkodó, Hódító Aegon partraszállásával, aki egy jogar alatt egyesítette az addig hét királyságra darabolt földet. Beszédese továbbá a karakterek viszonya a közeli és távoli múlthoz, éppúgy, ahogy az a mi univerzumunk esetében is megfigyelhető. A történelem egyes szakaszai ott lüktetnek az oldalakon, a jelen viszonyainak meghatározóiként, míg mások már csak régi, homályos mesék. „Egyre messzebb és messzebb nyúlunk vissza [...], anyáinkhoz és apáinkhoz, aztán az ő szüleikhez. Elődeink drójtján rángatott bábok vagyunk, és egy nap a saját gyermekeink veszik majd fel a mi drójtjainkat, és kezdenek a táncba helyettünk.”⁴ (1006.)

Talán még egy kitérőt az a gondolat, amelynek jó alapot szolgáltat a fentebb zárójel közé bújtatott becslés, vagyis hogy *A tűz és jég dala* terjedelmét tekintve túllépett a kereszténység szent könyvének keretein. Ez persze csak egy jelképes határ, s e vonulatot nem is kívánom tovább folytatni, a hangsúly ugyanis az opus nyújtotta részletességre nehezedik. Érdeemes például párhuzamba állítanunk a magyar középkor Árpád-házra eső szakaszát, konkrétan a korból ránk maradt forrásokat, illetve azok mennyiségét és milyenségét Martin művével. Az Árpád-kori oklevelek, legendák, geszták és egyéb feljegyzések (ide értve Anonymus és Kézai Simon munkáit is) terjedelmüket tekintve együtt sem tesznek ki többet az angolszász szerző kötet sorozatának néhány fejezeténél. Noha autentikusságukat nézve csak ezek értékelhetők, hisz velük szemben a kort boncolgató tanulmányok kilépnek a vizsgált éra berkeiből (mint ahogy *A tűz és jég dala* ciklus bizonyos aspektusait elemző tanulmányok is), lévén tekintélyes distanciából vizsgálják azt; mondhatnánk, kutakodásaik és összehasonlításaik nem segítenek, hogy jobban bele tudjunk helyez-

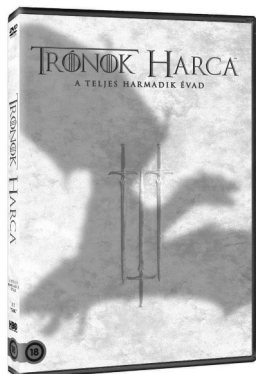
3 Uo. Az oldalszámok – a továbbiakban is – a hivatkozott kiadásra vonatkoznak.

4 Kiemelés az eredetiben. (B.L.P.)

kedni az adott világba, illetve az azt megélő emberek horizontjába, csupán megállapításokat tesznek róla, nem mellesleg azt is a jelenből, avagy univerzumnyi távlatból. Azoktól, akiknek egy pillanatra úgy tűnt, hogy a valóságot becsmérlem a fikció javára – már ha a korábban emlegetett két középkori szerző művei valóságnak tekinthetők, nem titok ugyanis, hogy az ismereteit meghaladó részeket maga Anonymus is fantáziájának szüleményeivel pótitotta(!) –, elnézést kérek, s még egyszer hangsúlyozom, a fentiek csupán annak a megállapításomnak szolgáltak támpillérül, miszerint George R. R. Martin opusa kifogást nem tűrően autentikusabb forrást kínál egy (más) kor, egy (más) világ megismeréséhez, mint amilyenekkel például a már sokat emlegetett Árpád-ház nevével fémjelzett érára vonatkozóan rendelkezünk. Az, hogy beléphetünk az univerzumot belakó s az azt megélő emberek életébe és fejébe, megélhetőbbé és – urambocsá – valóságosabbá is teszi Westeros univerzumát a mi kelet-európai középkorunknál.

Az már csak a ráadás volna, ha az egyes időszakok megítélését más és más népek szemszögéből vetnénk papírra – olykor elkövetnek ilyen emberek –, s helyeznénk egymás mellé. Sokszor, meglehet, úgy tűnne, az egyik egy más világban játszódtott a másikhoz képest, annak alternatív valóságát adva... mint ahogy így van ez a jelen szöveg apropójául szolgáló énekkel is. A múlt megítélésének variánsai ott nyugszanak a *Castamere-i esők* sorai közt, mint ahogy ott bujkálnak az énekes hangjának tónusában, és abban, hogy hol s kinek szól az előadás. Hiszen a dalnokok s az egyes frakciók hűbéresei nem minden esetben látják ugyanazt... mint ahogy az egyes népek sem. De elég a világok közti szlalomozásból, nézzük végre, mi is történt Castamere nemesi családjával, s hogy miért is oly üresek azok a termek.

A *tűz és jég dala* ciklus eseménysorozatához képest cirka negyven évvel korábban esett meg, hogy a Lannister-ház, mely Westeros legősibb és leghatalmasabb családjainak egyike (s történetesen a leggazdagabb is), elvesztette pozíciójának szilárdságát. A ház aktuális feje, Lord Tytos Lannister mind őseinél, mind utódainál „szelídebb oroslán volt” (639.), s ahelyett, hogy elvárta volna, hogy a hűbéresei a kegyeit keressék, ő kereste azokét. Akaratgyengességét főként az bizonyította, hogy alárendeltjei bármilyen képtelen kéréssel fordultak is hozzá, készséggel teljesítette az egyre csak szaporodó kívánságokat, az arany és a földek pedig csak fogytak és fogytak. Hiába Lord Tytos kegyessége és mindenkori kedvessége, hűbérurai – főként pedig a legerősebbek, a Reyne-ek és a Tarbeckek – a Lannister-ház gyengességét s folyamatos presztízsvesztesét látva úgy érezték, itt az ideje, hogy új család szerezze meg a Nyugat őrjönek tisztét. Ilyenformán a már említett két legszámottevőbb ellenlábás, Lady Ellyn Tarbeck és a Vörös Oroszlán, Lord Reyne, Castamere ura fogott össze, hogy megfossa a Lannistereket ősi pozíciójuktól. Eleinte a Lannisterek csapatai egy sor vereséget szenvedtek, de a kocka megfordult, amikor egy szerencsés lépés folytán az arany-

oroszlánok (a család címerében arany oroszlán szerepel) seregének élére Lord Tytos legidősebb fia, a még így is csak húszesztendő Tywin Lannister lépett. A Reyne-Tarbeck összevont seregek katasztrofális vereséget szenvedtek nem messze Kaszter-hegytől, Nyugat-őrzőinek központjától. Ezt követően Tywin hamar visszaüzte a lázongó urakat váraikba, ez azonban nem volt elég. Lady Ellyn összeomló tornyában lelte halálát, de Castamere urára sem várt jobb sors. Amint Lord Reyne Tywin megadási feltételeit igényelte, az ifjú oroszlán parancsot adott a vár teljes népességének kiirtására. Egyetlen nő, egyetlen gyermek sem maradt életben. A megtorlásnak persze hamar híre kelt, s látva, hogy Kaszter-hegy örököse miként irtja ki a Tarbeck és Reyne családokat utolsó tagjukig és szolgálójukig, a többi hűbérúr azonnal megújította fogadalmát, a Lannister-ház pedig kikezdehetlenebbé szilárdította nyugati pozícióit, mint korábban bármikor. Hát ezt az eseményt örökítette meg *Castamere-i esők* című balladájában Westeros egyik saját Anonymusa, névtelen dalnoka. És most fejtsük fel egy kicsit a szálakat/sorokat.

A háttértörténet ismerete nélkül a költemény egyes részei vélhetően homályba burkolóznának, s még inkább érvényes volna ez, ha csak a hivatalos magyar fordítást idéztem volna, lévén a rímmunkálatok során elveszett jó néhány, egyébként igen jelentős fragmentum. A teljesség bármiféle igénye nélkül, a magyar verzió első sorából például nagyon hiányzik az angol „proud” megfelelője, a „büszke” szó, nem kétséges ugyanis, hogy a „büszke úr” az ennél jócskán értéksemlegesebb „úr” megszólítással szemben rögtön premisszát ébreszt az olvasóban. Az eggyel alább felfedezhető „meghajtsam fejem” éppúgy nem adja vissza az „oly mélyre hajolni” szókapcsolat súlyát, a harmadik sorban pedig a szavak többértelműsége veszik el, hiszen a magyar „bunda” – szemben az angol „coat”-tal – nem hordozza magában az egyenes utalást egy család címerére (coat of arms), az arany és vörös oroszlán metaforája pedig csak így nyer értelmet. (Ebben a konkrét esetben az már csak a ráadás, hogy *A tűz és jég dala* számos részletét [nem is csak írott formában] feldolgozó internetes oldal⁵ a történet szempontjából jelentős és viszonylag jelentős házak címertárát egyaránt felvonultatja, lehetővé téve a két szembenálló klán pajzsainak összehasonlítását. A Lannisterek vörös alapon üvöltő arany oroszlánja⁶ a Reyne-ek ezüst mezőben hátrafelé néző vörös oroszlánja⁷ rögtön két premisszát is magában hordoz: egyrészt az előre és a hátrafelé tekintő – bár azonos fajú – ragadozó, s az arany és az ezüst pajzs közül egyaránt az előbbi elsőbbségét.) A lista messzire menően folytatható volna, hisz a negyedik sorból az „igazság” hullott ki, mint fájdalmas áldozat, az ötödik és hatodik hordozta súly pedig egyenesen belefulladt a fordítás folyamatába, mindezt ráadásul úgy, hogy semmi jelentősebb nyereség nem származott belőle. A záró, s egyben meg is ismételt két sor eredetije továbbá értelmét tekintve félig, összecsengését nézve azonban egyértelműen magában hordozza a Lannister-ház jelmondatát: „Halld üvöltésem! – Hear me roar!” Az aposztrófált rész, az „o’er” természetesen a „roar”

5 <http://awoiaf.westeros.org/>

6 http://awoiaf.westeros.org/images/8/88/House_Lannister.png

7 http://awoiaf.westeros.org/images/7/7a/House_Reyne.PNG

szóval, azaz az „üvöltéssel” kelt visszhangot, a jelmondat első szava, a „hear” (hallani) pedig ott található a megduplázott záró sor végén teljes pompájában, nem csak sorrendjében hordozva ellentétet, de a megfestett hangban is, hiszen amíg a Lannisterek „szavaiból” egy oroszlán üvöltése hangzik, addig a castamere-i úr csarnokában „síró esőt egy lélek sem hallja”. A magyar verzióban ezt is hiába keressük, igaz, kétségkívül ez lett volna a legnehezebben visszaadható, nem úgy, mint a sírással rokonított esőzés. Az áldozatok sorát látva – s pontot téve a gondolat végére – csupán csak annyi az elkeserítő, hogy sajnos még azzal sem védekezhetünk, hogy mindez a rímképlet s a szótagszám megtartása okán esett volna meg. A lírikus részek magyar nyelvbe történő átültetésének minősége ilyenformán merőben eltér az epikus szöveg fordításának példás színvonalától. Mondom ezt persze annak tudatában, hogy ez a jelenség nagyban jellemzi az angolszász fantasyk nyelvünkre történő fordításait.

Ha nagyobb szakaszokat elemzünk azonban, megállapításaink egyaránt érvényesek maradnak mindkét nyelv balladájára. Az első nyolc sor (mely több mint a teljes textus fele, s ha az ismétlést flexibilisen kezeljük, akár a kétharmadának is felfogható) szerencsésen nyitva hagyja a beszélő személyét. Addig a részig tehát, amíg a magyar fordításban teljesen, az angolban pedig majdnem teljesen nyilvánvalóvá nem válik, hogy a sorok Castamere urának szavai, a beszélő bármelyik oroszlán lehetne, a vörös, de az arany is. Még inkább igaz ez, ha elmerülve a történetben megismerjük Kaszter-hegy urát, Tywin Lannistert. Egy szó mint száz, az épp aktuális előadótól és annak közönségétől elszakadva éppúgy állíthatjuk, hogy a ballada nem feltétlenül csak Lord Reyne-t nevez(het)i büszke úrnak, de legyőzőjét is, hiszen amennyiben a Reyne-Tarbeck szövetség aratott volna győzelmet, úgy az aranyoroszlánok lettek volna azok, akiknek mélyre kellett volna hajolniuk. Az eredeti verzió még inkább lehetővé teszi ezt, hiszen abból hiányzik a magyarban mindent egyértelműsítő, ráadásul sorkezdővé emelt „így” szó, ilyenformán tehát csak azt jegyzi meg, hogy Castamere ura „beszélt és beszélt”, szigorúan múlt időben persze, most ugyanis már csak az esőcseppek potyognak a csarnokában.

Kicsit kitágítva a bemutatott események horizontját, érdemes megjegyeznünk, hogy Tywin, miután Kaszter-hegy ura lett, a győzelméről szóló dalt igen beszédesen fel is használta, hiszen „[n]éhány évvel később, amikor Lord Parman, Szépvár ura rosszul viselkedett, Lord Tywin küldöttséget menesztett hozzá, ám levél helyett lantot vittek magukkal. Miután a lord meghallotta a »Castamere-i esők«-et felcsendülni a termében, többé nem okozott gondot. És ha a dal nem lenne elég, a Reyne-ek és a Tarbeckek lerombolt kastélyainak maradványai még mindig ott állnak néma tanúként a sorsnak, amely a Kaszter-hegy hatalmát semmibe vevőkre vár.” (292.) A teljes kiragadást persze a korábbiak során sem sikerült elkövetnünk, az egyes kontextusok, avagy érintett jelenetek bemutatása előtt azonban, már ha csak az események tiszta ismeretét vonjuk is be (alapismeretként

kezelve azt), a dal maga nem csupán akként az akár gúnyolódónak is nevezhető szöveggént fogható fel, ami a Lannisterek ellenlábasaikat hivatott figyelmeztetni rá, hogy mi vár rájuk az út végén, ha a Raynekek és a Tarbeckek ösvényére lépnek (még ha az aranyoroszlánok csak ebben az értelmezésben kívánták is felhasználni), de az eső hullásával – mint könnycseppekben, ahogy az benne foglaltatik az eredeti, angol szövegben – az eltiportak fájdalma is megjelenik.⁸ A történet ismeretében úgy hiszem, megengedhető az a kijelentés, hogy a castamere-i *dicső diadal* – avagy *mészárlás(?)* – az áldozatokkal való együttérzésre (is) serkent(het)i éppúgy Westeros egy egyszerű karakterét, mint Martin olvasóinak legjavát is. Mindannak fényében persze, hogy az előbbieket esetében az együttérzést rögtön követi... a félelem, hisz „egy lélek sincs már Castamere-ben, hogy hallja azt az esőt”. Ez pedig már a Lannisterek kívánt értelmezése felé billenti a mérceket.

Ha megkíséreljük betartani az időrendet, és vizsgálódásunkat az HBO szuperprodukciója helyett a regénysorozat érintett szakaszaival kezdjük, úgy a ballada első – történetesen a Lannisterek által megejtett – fel- vagy kihasználása az a fentebb idézetként is behívott eset volt, amikor Lord Tywin Szépvár urát, Lord Parmant kívánta meginteni zúgolódásáért. Ez az ügy jöhet más a többenél, hiszen túlmutat a ciklus által felvonultatott eseménysor időintervallumán – lévén csak az egyik szereplő, Tyrion visszaemlékezéseként olvashatunk róla, maga a szituáció részletekbe menően nem bontakozik ki előttünk –, mégis egyértelmű annak célzatos, fenyegető jellege. A ballada textusa mindazonáltal csupán több száz oldallal később jelenik meg, egy feltűnően jellegtelen szituációban: zuhog az eső, egy törvényen kívüli dalnok pedig ehhez illő szólamokat penget a lantján. Az egyedüli kritérium, hogy közük legyen az esőhöz. A *Castamerei-esők* szövegét is így ismerjük meg, szó azonban nem esik róla; első, szövegszintű megjelenése tehát semmiféle célzattal nem bír.⁹

Az ezt követő eset nem más, mint a már említett Vörös Nász éjszakája. Itt a sorok nem hangzanak el, mondhatni, csak a hangjegyek kopognak némán, esőcseppek módjára. Az aktuális karakterünk (azért írom így, mert Martin a teljes ciklusra vonatkozó érvénnyel, mindig annak a szereplőnek a keresztnévvel címezte fejezeteit, akinek épp a horizontjába helyezkedett), konkrétan Catelyn Stark többször is kitér a kellemetlen csinnadrattára, amit a menyegző zenészei egész éjszaka elkövettek. Lényegében kaotikusnak és össze nem illőnek ítéli az egészet; sokszor mintha eljátszottak volna egymás mellett a muzikusok, akikről később aztán kiderül, hogy nem is épp a zene a mesterségük. Érdekes persze, hogy amikor a *Castamere-i esők* első szólamai felcsendülnek – mint mondtam, a szöveg maga itt nem hangzik el, Catelyn mégis rögtön felismeri a balladát –, a zene már nem kaotikus. Mondhatni harmonikusan simulnak egymás mellé a hangszerek szólamai, még ha „[o]dafent a galérián a zenészek fele már nem dobott vagy furulyát, hanem számszerűt markolt” (735.) is. Az immár érthető módon

8 Ebben az érzelmi vonatkozásban vonatkozó bejegyzésbe leginkább a jelen szöveg legegyszerűsége már lehvivatkozott Karliene Reynolds feldolgozása is.

9 A félreértések elkerülése végett megjegyzem, hogy jelen bekezdésben mindvégig a ciklus harmadik kötetére, a korábban folyamatosan idézett Kardok viharára reflektálok, ugyanis a ballada elsősorban ennek a könyvnek tartozik kardinális és vissza-visszatérő építőelemei közé.

amatőrnek nyilvánítható muzsikások ezt a dalt – a néma jelt, a halálhozót – már hibátlanul játszották, épp, mint mesterségüket. Martin ilyenformán a regényében is interart megoldásokat használ, hisz az emlegetett ponton a szöveg helyett a szólamok beszélnek. Ott és akkor már nem figyelmeztetnek, hanem életre hívják a történelmet, s nemhiába nem mondatnak ki az akár Lord Reyne-t gúnyolóknak is tekinthető szavak; a csendben a sorok köze beszél. A valóság, és nem a mese. A vér, és nem a figyelmeztetés. A castamere-i eset valósága.

Ennek épphogy ellentéte az, ami egy kicsit későbbi lakodalomban zajlik (vagy mégsem?), hiszen Lord Tywin unokájának, Joffreynek a menyegzőjén csak úgy sorakoznak a dalnokok, hogy a ballada más és más variánsait adják elő, ezzel kívánva elnyerni a jelenlévő oroszlánúr kegyét. Nem vitatható, hogy ezen a lakodalmon éppúgy célzatos a megjelenés, hisz Westeros családjainak színe-java jelen van; mindannyiuknak tudnia kell, melyik ház a leghatalmasabb a birodalomban. Pár oldallal később aztán minden fenekestül felfordul, mondhatni az ellentétébe csap át, hiszen a tizenhárom esztendő Lannister származású király (ez egy külön történet és egy külön tanulmány, melyben igen fontos szerep jut[na] a szőke fűrtöknek) ott leli halálát a sok száz vendég előtt, a gyanúsított pedig éppúgy egy Lannister lesz. Ez az a pont, ahol a család a legmagasabbra kíván hágni, s a legmagasabbat zuhan, az önmagát dicsőítő strófák közepette, bele saját, kihegyezett karmaiba. A többszörösen megjelenő ének itt tehát (még ha ez csak utólag válik is nyilvánvalóvá) az általa dicsőítettek(?) bukásának lesz előhírnöke.

A sor zárása aztán valamelyest önmagába hajlik, hisz Jaime Lannister ugyanazzal a céllal adatja elő a dalt Edmure Tullynak, mint tette azt évtizedekkel korábban Tywin, Lord Parmannal szemben. A képlet tehát az uroborosz alakját ölti magára.

A filmvásznon aztán nemcsak a karakterek kapnak – minden korábbi olvasó szemében – új arcot (mint mindig, most is kár azért a sok képzeletért!), de a zenék is új hangokon csendülnek fel, s feledtetik el velünk a saját, kopogó hangjegyeinket. A felvezetés ez esetben jöllehet, már sokkal korábban megkezdődik, annyi viszont bizonyos, hogy még a regény teremtette esős jelenetnél is jelentéktelenebbül teszi azt – szem és fül előtt, mégis –, jócskán elrejtve. Legelőször az „Ördögfióka”, Tyrion Lannister fütyörései, a második évad első epizódjában (majd egy hasonlóan „súlyos” jelenetben, a másodikban is), amikor kacsázva elfoglalja a helyét a Kistanácsban. Persze a feltűnés itt is jelentőséggel bír, még ha első ránézésre csak a kis ember gyermekded, piszkálódó fütyögéseként van is jelen, utóvégre ugyanis kiderül, hogy egy széles ívű pálya előhírnöke, melyben egy Lannister újfent felemelkedik, hogy aztán önnön családja karmai közt roskadjon össze újra, belső bomlásra indítva Kaszterhegy megrendíthetetlennek hitt famíliáját.

Aztán a Feketevízi csata előtt csendül fel újra, immár szöveggel, Lannister katonák szájából, miközben Lannisterek egézségére eme-

lik kupáikat, s ahogy a csata eldőlt, még ha a Tyrionnál nagyobb oroszlánok mást avanszálnak is igazsággá, mi, az egy világgal arrébb állók tudjuk, a kis nagy oroszlán diadala volt az. Ugyanezen epizód, tehát a kilencedik, *Feketevíz* című végén aztán még egyszer felzendül – vagy inkább felmordul – a dal, immár első hivatalos variánsa, Matt Berningen, szélesebben pedig a *The National* nevezetű rock együttes előadásában, Ramin Djawadi szerzeményeként, a maga rideg, baljóslatú hanghordozásával, voltaképpen szöges ellentéteként a már többször is említett, melankolikus Karliene-variánsnak.

A harmadik évadban aztán a *Castamere-i esők* megkapja valós jelentőségét... egy idő után persze. Először a vörös pap, Myri Thoros követi el, a második epizódban, az esős kontextushoz hasonló fajsúllyal; egyszerűen csak félrészegen járja az ösvényt, és a ballada sorait karattyolja. Ide, úgy hiszem, több kommentár nem is kell. A nyolcadik részben aztán Cersei Lannister, Tywin lánya meséli el a történetet óhajtott menyének, Margery Tyrellnek, hogy ezáltal az odafigyelő nézők is megfelelő premisszával rendelkezhessenek a következő epizód előtt, melynek címe történetesen megegyezik az eme szöveg által értelmezett textus címével. A sorozatban tehát a *Castamere-i esők* elsősorban a Vörös Nászhoz idomul, a készítőik pedig saját filmes készlettáruk eszközeivel magába fordították azt, amit Martin az olvasás csendes folyamatából épített fel. Hiszen amíg a kötet esetében épp a zene szól – ami magától értetődően túlmutat az írás szabta kereteken –, s csak maga a szöveg marad ki – ami pedig az olvasás alapértelmezett közege –, addig a vásznon zajló izonyatos képsort bár végigkíséri a *Castamere-i esők* hangjegyeinek hullámozása (vagyis egy harmadik médium az, ami mindkettőben jelen van, kvázi kapocsként), a befejezés visszatér oda, ami egy könyvet olvasva legtöbbszörnek alapkövetelmény: a csendhez (tetőzve ezt filmként saját lehetőségei mindegyikének elhagyásával, a sötétséggel).

Ha *A tűz és jég dala* ciklus úgynevezett mitológiáját kívánnánk boncasztalra helyezni, kétségtelen, hogy a *Castamere-i esők* – ez az ismeretlen dalnok szerzte ballada – ott vonulna a zászlóhordozók között. Azok számára, akik a fikciót fikcióként olvassák – s valami ismeretlen módon képesek kívül maradni rajta –, a belátható, valóságos történelem hordozója a dal, hisz olyasvalakiről szól, akit a (fikció) jelen(e) ismer, akit a világ még láthat s elérhet. A szövegen belüli szöveg ilyenformán elérhetőbbé teszi a textus teremtette világ múltját is, mint mikor egy ma is élő, ám már történelmi személyiséggé vált egyén valamely terhes tettéről ingatag, többértelmű beszámoló íródik. Ebben a beszámolóban az, aki annak központi karaktere, saját dicsőségét kívánja meglátni, s vele együtt családjá, vagy akár nemzete is, míg mások számára, mondjuk az épp elnyomottak számára ugyanez a tájékoztató, illetve témája rendkívül fájó is lehet. Az érzékenyebbek – ők már nem hinném, hogy fikcióként olvasnák a fikciót – jellemzően a győztesek által sugallani kívánt üzenet mögé hatolnak, s a sorok centrumában a könnyeket találják, nem a nagyságot. A

vért, és nem a hatalmat. És hogy kinek van igaza? Erről, könnyen lehet, még egy nagyobb szöveghelyen tovább diskurálhatnánk, fejtegetve az egyik oldalt, majd a másikat, arra a következtetésre jutva aztán, hogy mindkettőnek. Az igazság ugyanis egy ilyen jószág, sokkal rosszabb, mint egy irodalmi szöveg. Az utóbbinak ugyanis bár biztosan nem egy, de végtelen számú értelmezése és megközelítése sem lehet! A fentiek alapján mindazonáltal úgy tetszik, hogy a fikciót jobban megélni képes olvasókkal ellentétben Westeros – kvázi a fikció – világa nem a fájdalmat s a könnyeket látja, de épphogy a dicsőséget. Az élő történelmet ugyanis a győztesek melengetik a keblükön... míg végül aztán az ő üvöltésük is hallhatóvá nem válik.

Alap 1–12: Bazaltkő lenyomatok, kétezres évek.

